

Oana CENAC

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, România

REPETIȚIA ÎN LINGVISTICĂ: CÂTEVA OBSERVAȚII

DOI: <http://doi.org/10.35219/lexic.2025.1-2.10>

Ca fenomen general, *repetiția* presupune apariția unei unități lingvistice de două sau mai multe ori, în imediata vecinătate sau la o anumită distanță, în formă identică sau parțial identică, în interiorul unei secvențe lingvistice mai largi, îndeplinind diferite funcții lingvistice cum ar fi: de formare a unor compuse și locuțiuni; ca mijloc de exprimare a unor categorii semantice gramaticalizabile (aspectul, intensitatea) și a unor valori afective asociate intensității [1]; ca mijloc de asigurare a coerenței sintactice și discursive (DTG, s.v. *repetiția*).

Abordând acest procedeu lingvistic, Iorgu Iordan nota:

„Când o noțiune oarecare ne impresionează puternic, simțim nevoia să insistăm asupra ei. Lingvistic, insistența se manifestă în diverse chipuri: accentuăm cuvântul altfel decât de obicei, îi lungim sunetele, îl așezăm la începutul frazei etc. Un mijloc foarte uzitat este și *repetarea* lui, care, de regulă, se combină cu unul ori altul dintre cele pomenite. Spunând de două, eventual de mai multe ori, numele noțiunii, ni se pare că i-am mărit cantitatea, intensitatea etc. Este un fel de acumulare sau concentrare semantică, un adaos la ceea ce există deja și nu satisface pe deplin necesitățile noastre afective”. [2]

Ca *figură sintactică* (de construcție), *repetiția* constă în reluarea de două sau mai multe ori a aceluiași sunet, radical ori grup de cuvinte; în funcție de nivelul lingvistic la care se manifestă, *repetiția* poate fi *fonetică*, *lexicală* și *gramaticală* (DȘL, s.v. *repetiția*).

Repetiția fonetică se realizează exclusiv la nivel sonor și astfel apar figuri de sunet precum: aliterația (*Și-n creasta coifului înalt / prin vârfuri vântul viu via.* (G.Coșbuc)) sau asonanța (*Căci unde-ajunge nu-i hotar / Nici ochi spre a cunoaște.* (M.Eminescu)) [3]

Repetiția lexicală poate avea forme mai puțin organizate ca dispunere în text (întâlnite în proză – limbă vorbită sau proză artistică și în poezie), dar și forme simetrice, condiționate pozițional (în poezie și proza poetică). (v. DȘL, s.v. *repetiția*).

Forma cea mai simplă a repetiției se numește *epizeuxis*:

Mircea însuși mână-n luptă vijelia-ngrozitoare

Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare. (M. Eminescu)

Un caz aparte de repetiție intenționată, cu rol de insistență, dar care nu respectă o schemă de simetrie, este *epanalepsa* – atunci când elementele care se repetă sunt separate în text prin alte cuvinte:

„Ostașul din fundul Siberiei le povestea istorii neînțelese, în graiul lui neînțeles, îi ridica pe genunchi și le iscodea jucărelele în dorul odraslelor lui de acasă, de dincolo de munți, de ape, codri și stepe, și iarăși de munți, de ape, de codri și stepe. (Cezar Petrescu)

O altă formă de repetiție este *enumerarea* ale cărei valori expresive variază și în funcție de elementele lexicale care o compun:

Nu-l speria, căpitane...Boierii sunt slabi din fire:

Brațul, haina, mintea, fața, inima, totu-i subțire. (B.P.Hasdeu)

Dacă în enumerare există o gradație ascendentă de sens, avem de-a face cu o figură numită *climax*: *O, te văd, te-aud, te cuget, tânără și dulce veste.* (M.Eminescu)

Poezia și proza oferă forme organizate ale repetiției care „prezintă anumite regularități poziționale în raport cu versul / unitatea sintactică în care apar.” (DȘL, s.v.*repetiție*) Totodată, se consideră că funcția stilistică a repetiției este

„de intensificare prin insistență / redundanță, cu sau fără valoare superlativă evidentă. În variantele mai complicate, repetiția poate avea drept rezultat și o relativă ambiguizare a textului, în special în cazul figurilor în care sensul contextual al termenului se modifică la reluare.”(v. DȘL) [4]

În tradiția retorică, s-a impus o taxinomie foarte bogată a figurilor de repetiție, în funcție de poziția relativă a elementelor reluate, de raportul semantic, etimologic sau flexionar al acestor elemente. Astfel, după poziția elementelor repetate, se disting [5]:

○ anafora (x.../x...):

Tot ce-nțările vecine e zmintit și stârpitură,

Tot ce-i însemnat cu pata putrejunii de natură,

Tot ce e perfid și lacom, tot Fanarul, toți ilotii,

Toți se scurseră aicea și formează patrioții. (M.Eminescu)

○ epifora (...x/...x):

- Măi Costache, zău, tu n-o să-mbătrânești niciodată, îi răspunse prietenul său.
- Și de ce-aș îmbătrâni, omule? Casă am, bani am, sănătos sunt, nevastă căzută din cer am, de ce-aș îmbătrâni? (Emil Gârleanu)

○ anadiploza (...x/x...):

Cine face bine bine găsește (Popular)

○ epanadiploza (x.../...x):

Din haos, Doamne-am apărut
Și m-aș întoarce-n haos,
Și din repaos m-am născut,
Mi-e sete de repaos." (M.Eminescu)

○ simploca (x...y/x...y):

Vezi lumile urzindu-se, popoare de stele aprinzându-se și alergând pe căile fără urmă ale
înfinutului – și n-auzi nimic. Vezi munții înățăându-se, întunecimi de codri crescând să-
i învâluie – și n-auzi nimic. (Al. Vlahuță)

Autorii DȘL consideră că, din punct de vedere semantic, repetiția poate fi enumerativă: Bucură-te, floarea mărului, bucură-te! (L.Bлага); sinonimică: Așa m-am hotărât să fiu, / Cât voi trăi, cât voi fi viu. (A.Văcărescu); antonimică: Copacii albi, copacii negri, / Cu pene albe, pene negre. (G.Bacovia)

Repetiția gramaticală este considerată a fi sursa figurilor etimologice, „provenite din reluarea aceluiași radical în cuvinte diverse sau a aceluiași cuvânt în forme gramaticale diferite” (DȘL, s.v. *repetiție*). Figurile etimologice sunt: *antanaclaza* și varianta sa *diafora*, *poliptotonul* (reluarea aceluiași cuvânt într-o altă formă flexionară), *parigmenonul* (reluarea aceluiași radical sub forma unor părți de vorbire diferite), *chiasmul* („repetarea inversă a două funcții gramaticale, altfel spus succesiunea a două sintagme diferite lexical, dintre care a doua repetă aceleași funcții gramaticale ale celei dintâi, dar în ordine inversă” [6], *paronomaza* (apropierea între două cuvinte cu aspect fonetic asemănător).

Ex. [7] antanaclază: *Dar să nu uităm că suntem în Argeș și că tipărim o foaie cu douăzeci de foi.*” (T. Arghezi)

diafora: *Mai bine tu singur (adj.) decât singur (adv.) în doi.* (Tudor Mușatescu)

poliptotonul: *Și-mi vorbesc de țara noastră și-mi grăiesc de-al țării dor.* (B.P.Hasdeu)

parigmenonul: *Privea țintă numai cu ochii lui vii și zâmbea cu zâmbetul lui misterios.*” (M.Sadoveanu)

chiasm: *Cine se scoală de dimineată departe ajunge.* (Popular)

a b b' a'

paronomaza: *Cine-mparte parte-și face*. (Popular); *Traduttore traditore*.

În categoria figurilor de repetiție care implică ordinea cuvintelor, autorii DTG includ *antimetabola*, *paralelismul sintactic* și *reversiunea*. O altă figură bazată pe repetiție este *epanoda* care constă în „repetarea detaliată, explicitară a fiecăruia dintre membrii unei părți de propoziție multiple, (...) alcătuită, de obicei, din doi membri, dar și din mai mulți.” [8]:

„Ileana Vrancea subliniază că romanul a fost «dat la iveală **cu parcimonie, sub haină de împrumut și fără publicitate**». Da, **cu parcimonie**, pentru că autorul n-a găsit destul de vrednic da a fi dat la tipar; **sub haină de împrumut**, întrucât nu a specificat proveniența fiecărei bucăți; și **fără publicitate**, deoarece Lovinescu de obicei lăsa să «transpire» note sau reportaje de pe proiectele lui critice sau literare.” (Șerban Cioculescu)

DTG (s.v.*repetiție*) analizează valoarea iconică a repetiției, prin care se formează compuse și locuțiuni ce exprimă progresia (*din ce în ce, încet-încet*), distribuția (*unul câte unul*), succesiunea, alternanța ș.a. Repetiția verbului ajută la realizarea aspectului durativ (*Merge ce merge*) și a celui iterativ (*Zice și iar zice*), iar repetiția conjuncției într-o coordonare multiplă, în fața fiecărui element coordonat constituie un *polisindet* (construcție *polisindetică*): *Sunt mușterii buni, băieți cu dare de mână, și cântă, și râd, și fac fel de fel de nebunii*. (I.L.Caragiale) [9]

În cadrul unui dialog, repetarea de către interlocutor a unei secvențe poate marca acordul (*Pleacă? – Pleacă*), dezacordul (*Pleacă? – Nu pleacă*) sau reluări metalingvistice, în replici-ecou (*Pleacă. – Pleacă, zici?*).

Din perspectivă comunicativă, repetiția poate fi *monologică* sau *intradiscursivă* (reluarea unui element formal în cursul intervenției aceluiași participant la interacțiunea verbală) și *dialogică* sau *interdiscursivă* (reluarea unui element formal din intervenția locutorului curent). Acestea sunt considerate a fi strategii sau căi

„de a câștiga timp pentru o mai bună planificare a propriei intervenții, dar pot îndeplini și funcții complexe, extrem de diversificate. Este vorba despre funcții *cognitive* (legate de producerea și înțelegerea enunțurilor), *textuale* (de creare a coeziunii între enunțuri și intervenții succesive, de comentare sau rezumare, de citare), *stilistice* (implicare emotivă), *argumentative* (amplificarea eficienței și a notelor specifice ale argumentării), *conversaționale* (asigurarea accesului la cuvânt sau cedarea cuvântului unui succesor), *interacționale* (semnal al atenției și al implicării, al acordului sau dezacordului).” (DȘL, s.v. *repetiție*)

Pornind de la lucrarea lui D.Tannen, *Talking Voices. Repetition, Dialogue and Imagery in Conversational Discourse*, (Cambridge University Press, Cambridge, 1989/2007), autorii *Dicționarului de pragmatică și de analiză a discursului* (DPAD) sistematizează diversele valori ale repetiției pe care o analizează în relație cu intertextualitatea și descriu diverse tipuri de funcții ale reduplicării discursive în comunicarea orală:

„(1) Producerea (engl. *production*). Repetiția este o modalitate de amplificare a discursului, de evitare a tăcerii (considerată disfuncțională) în conversația spontană. (...) (2) Comprehensiunea (engl. *comprehension*). Repetiția facilitează înțelegerea, diminuând densitatea semantică a discursului. Redundanța în discursul oral îi permite receptorului să asimileze informația pe măsură ce aceasta este produsă/furnizată de emițător. Beneficiile sunt reciproce: vorbitorul are timp de gândire pentru a formula noua replică, în timp ce receptorul are timp să proceseze informația. (...) (3) Conectare (engl. *connection*). Repetiția a fost inclusă printre procedeele de coeziune discursivă (Halliday/Hasan 1976). Într-un model mai general și mai subtil, repetiția evidențiază atitudinea vorbitorului, disponibilitatea lui de a face discursul ușor comprehensibil și accesibil pentru receptor, de a diminua efortul cognitiv al acestuia. (...) (4) Interacțiune (engl. *interaction*). Repetiția are o funcție pur fatică, fiind relevantă pentru îndeplinirea unor obiective sociale. (...) (5) Coerența ca implicare interpersonală (engl. *coherence as interpersonal involvement*). Facilitând producerea, comprehensiunea, conectarea și interacțiunea, repetiția servește unui obiectiv general, cel de a crea implicare interpersonală. Prin repetarea unor unități, expresii sau propoziții, vorbitorii subliniază dorința lor de a continua interacțiunea, de a colabora cu receptorul la comprehensiunea enunțului, de a indica o atitudine participativă (...), de a include în dialog o persoană care nu a auzit replica precedentă. Repetiția creează conexiuni atât între secvențele dialogale, cât și între participanții la dialog, având funcție discursivă și socială.” (DPAD, s.v. *repetiție*)

Concluzie: În articolul nostru, ne-am propus să oferim o perspectivă sintetizatoare asupra repetiției, fără a fi epuizat problematica ei, evidențiind diversele sale valențe: ca procedeu lexical, de formare a unor compuse și locuțiuni, ca mijloc complex de exprimare a unor categorii semantice și a unor valori afective și, nu în ultimul rând, ca mijloc de asigurare a coerenței sintactice și discursive, contribuind la accentuarea a ceea ce trebuie fixat mai bine în mintea ascultătorului.

NOTE:

- [1]. *Repetiția de intensitate* cunoaște trei valori: 1. *intensitatea propriu-zisă*, în cadrul căreia se pot distinge o serie de subvalori: *calitatea* (Avea o față frumoasă, frumoasă.); *cantitatea* (Cât vedeai cu ochii apă, apă și iar apă.); *gradația prin augmentare* (Era bătrână, prea bătrână pentru el.) și *prin diminuire* (Amorule, amoraș,/ Vede-te-aș călugăraș.); *evaluarea termenului bază la modul absolut* (Am auzit tot, tot, tot.); *repetiția bazei verbale accentuează tensiunea* (Să nu uiți, Darie! Nimic să nu uiți!...Să spui copiilor tăi...Să nu uiți, Darie");
2. funcția intensivă a repetiției prin apozitionare poate evalua termenul bază din perspectiva *duratei* (o cale de a exprima aspectul, după cum consideră V.Guțu Romalo: Ea se uita, se tot uita, un cuvânt măcar nu spune.);
3. baza poate fi evaluată și printr-o repetiție al cărei suport intensiv actualizează diferite *valori circumstanțiale*: *progresia* (Laptele s-a umflat, s-a umflat până a dat peste oală.), *concesia* (De unde o fi, de unde n-o fi, dacă l-oi găsi, al meu să fie.") ș.a.
- [2]. Iordan, Iorgu, *Stilistica limbii române*, Editura Științifică, București, 1975, p.232.
- [3]. Exemplele sunt preluate din Gh.N.Dragomirescu, *Mică enciclopedie a figurilor de stil*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1975, p. 34, 42.
- [4]. DȘL s.v. *repetiția*: vezi anafora, climax, enumerare, epanalepsă, epiforă, paralelism.
- [5]. Exemplele menționate sunt preluate din Gh.N.Dragomirescu, *op.cit.*, p. 36, 54, 35, 51, 60.
- [6]. Gh.N.Dragomirescu, *op.cit.*, p. 44.
- [7]. *Ibidem*, p. 39, 49, 58, 56, 44, 175.
- [8]. *Ibidem*, p.53.
- [9]. *Ibidem*, p.90.

BIBLIOGRAFIE:

- Berea-Găgeanu, Elena, *Aspecte ale repetiției în limbajul popular*, în „Analele Universității București”, XXVIII, 1979, p. 111-123.
- Coteanu, Ion, *Stilistica funcțională a limbii române. Stil. Stilistică. Limbaj*, I, București, Editura Academiei R.S., 1973.
- Diaconescu, Paula, *Repetiția, procedeu artistic în poezia lui Eminescu*, în „Limbă și literatură”, III, 1957, p. 27-48.
- Dragomirescu, Gh.N., *Mică enciclopedie a figurilor de stil*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1975.
- Guțu-Romalo, Valeria, *Sintaxa limbii române. Probleme și interpretări*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1973.

- Pană Dindelegan Gabriela (coordonator), *Dicționar de termeni gramaticali și concepte lingvistice conexe*, Univers Enciclopedic Gold, București, 2023.
- Iordan, Iorgu, *Stilistica limbii române*, Editura Științifică, București, 1975, p. 232-248.
- Bidu-Vrăncianu, Angela et alii, *Dicționar de științe ale limbii*, Editura Nemira, București, 2001.
- Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana (coordonator), *Dicționar de pragmatică și de analiză a discursului*, Institutul European, Iași, 2023.

ON REPETITION IN ROMANIAN LINGUISTICS: A FEW OBSERVATIONS

Abstract: As a general phenomenon, the repetition, as a linguistic device, may be considered at different levels: phonetic, lexical, morphological as well as stylistic level. No matter its structure, the repetition points out the speaker's intention to emphasize the significance of the repeated term. The purpose of our paper is to present its different forms of manifestation as well as its meanings.

Keywords: *repetition, style, lexic, grammar, coherence, discourse.*